

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNDE KULLANDIKLARI PEKİŞTİREÇLERE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Hacaleet MOLLAOĞULLARI¹, Ayfer DÖNMEZ GÜNGÖR²

¹Muğla Üniversitesi BESYO

² Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Eğitimi Öğretmeni

Özet: Araştırmanın çalışma evrenini 2008- 2009 eğitim-öğretim yılında Muğla ilinde görev yapan Beden Eğitimi öğretmenleri oluşturmuştur. Muğla ilinde ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde (özel ve devlet okullarında) görev yapan 100 Beden Eğitimi öğretmeni tesadüfî örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırma için beden eğitimi öğretmenlerine kişisel bilgilerinin yer aldığı (8 maddelik) anket formu ile daha önce geçerlilik, güvenilirlik ve madde ayırt ediciliği Özcan (1998) tarafından yapılmış olan “Pekiştireç Kullanmayla İlgili Tutum Ölçeği” (31 maddelik) kullanılmıştır. Araştırmada Beden Eğitimi öğretmenlerinin derslerinde olumlu pekiştireç kullanımı, kayıtsız kalma ve ceza alt boyutlarında karşılaştırmalar yapılmış, kıdem yılı ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Uygulanan anket formlarına frekans (f), yüzde dağılımları (%), aritmetik ortalama (A.O.) ve standart sapmalarından (S.S.) elde edilen puanlar tablolar halinde gösterilebilerek yorumlanmıştır. Farklılıkların ortaya konması için bağımsız gruplar arası t-testi kullanılmıştır. İstatistiksel testlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır. Sonuç olarak Beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde genel anlamda olumlu öğrenci davranışlarına karşı kayıtsız kalmadıkları, ceza kullanımının yanlışlığına ilişkin tutum geliştirdikleri ancak olumlu pekiştireçleri kullanma yönünde tutumlarının daha etkili ve belirgin şekilde sınıf yönetimi süreçlerinde kullanmalarının uygun olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmenleri, Pekiştireç, Tutum

EXAMINATION OF ATTITUDES OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS TOWARDS REINFORCERS THEY USE DURING PHYSICAL EDUCATION CLASSES

Abstract: Physical education teachers working in Muğla in 2008-2009 education period constitute the target population of this study. One hundred physical education teachers working in the level of primary school and high school (in private and state schools) are determined by the method of random sampling. For the research, the survey sheet which contains personal data (8 items) of physical education teachers and “Attitude Scale using Reinforcement” (31 items) which is previously done by validity, reliability, discrimination Özcan (1998) is used. In the research, comparison have been done in the courses of physical education teachers’ use of base formats of positive reinforcement, being indifferent, punishment and it is tried to be determined whether there is significant difference between the variable of their priority year and gender. In the research, SPSS statistics package program is used. To the survey sheets, frequency(f), percentage distribution (%), arithmetic average(AA), scores obtained from standard deviation(SD) shown in charts is explained. Independent group t-test is used in order to present the differences. In the statistics tests, level of significance is taken as $p < 0.05$. Consequently, it is thought that the physical education teachers in general are not different to the positive behaviors of the students in physical education classes, they develop an attitude related to the inaccuracy of using punishment, however it would be appropriate to apply the attitudes towards using positive reinforcement more efficiently and more distinctly in the process of classroom management.

Key Words: Physical Education Teachers, Reinforcement, Attitude

GİRİŞ

Eğitim insan ile yaşam arasında bir köprü olduğundan, toplumdaki değişme ve gelişme hızına paralel olarak, insanın eğitilmesi ve yetiştirilmesi de önem kazanmaktadır. Okul, insanın çevresinde sürekli oluşan değişikliklere yanıt vermek üzere bireyin davranışlarını değiştirmek ve yeni davranışlar kazandırmakla yükümlüdür (Bayrak, 1998).

Okulun en temel yapı taşı olan sınıfların öğretmenlerce yönetimi ise bilgi, birikim ve doğru strateji gerektirmektedir. Sınıf yönetiminde başarının sağlanabilmesi için pek çok değişkenin bir araya gelmesi gerekir. Bu değişkenler öğretmen, öğrenci, eğitim ve okul programları, eğitim ortamı, eğitim yönetimi, aile ve çevre olarak sıralanabilir. Sınıf yönetimlerinden birinci derecede sorumlu olan öğretmenlerin sınıf ortamında tüm öğrencilerin azami olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinden faydalanmasına yardımcı olmaları gerekir. Genellikle sınıf içinde istenmeyen olaylara karşı müdahale etmek kadar olumlu davranışları sergileyen öğrencilerin farkında olmak da çok önemlidir. Geleneksel bakış açılarında istenen davranışı sergileyen öğrenciler şımarmaması için görmezlikten gelinir.

Öğretmenin amacı, istenen davranışı öğrenciye kazandırmak olduğundan olumlu davranışlara pekiştirici verilmeli ve bu duruma sınıftaki arkadaşlarının ilgisi çekilmelidir. Sınıf ortamının başarılı olarak işleyebilmesi için, öğrencilerin bazı davranışlarının artırılması ve bazı davranışlarının azaltılması gerekmektedir. Artırılması gereken davranışlar, sınıf ortamına uygun olan davranışlardır. Azaltılması gerekenler ise sınıf ortamına uygun olmayan davranışlardır. Bunların yanında öğrencinin repertuarında olmayan yeni

davranışların da kazandırılması gerekmektedir. Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol etmelerine yardım eden yollardan biri pekiştiricilerdir. Pekiştirici teorisi, ödül ve ceza çeşitlerinden herhangi birini kullanan disiplin sistemlerinin temelini oluşturmaktadır.

Günümüzde psikoloji, davranış, sosyal ve bilişsel psikoloji, pekiştiricilerin olumlu davranışı sürdürme ve güçlendirme, olumsuz davranışı azaltmak için bir araç olduğu konusunda birleşmişlerdir (McLeod, 2003). Klasik bir tanımla eğitim, "bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci" olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1998). Beden Eğitimi ise öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplum yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Aracı, 2001).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak suretiyle davranışlarında kasıtlı olarak beden eğitiminin amaçlarına uygun (bedensel, duygusal, sosyal, zihinsel) değişme meydana getirme sürecidir. Beden eğitiminde, eğitimin diğer alanlarından farklı olarak hareket öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme esas alınmaktadır. Bir başka deyişle beden eğitimi fiziksel hareket yoluyla insanın eğitilmesidir (Tamer ve Pulur, 2001). Öğrenme kurumularının çoğu, öğrenme ya da performans üstünde pekiştirmenin önemli bir etkisi olduğu görüşünde birleşmektedirler. Pekiştirme, davranışın tekrar edilme sıklığını artırma işlemidir. Pekiştirmenin öğretme-öğrenme sürecinde etkili bir şekilde kullanılması, öğrencilerin

ortalama öğrenme düzeyini 1.2 standart sapma yükseltmektedir (Senemoğlu, 2001). Öğrenmenin ödüllendirilmesi ya da pekiştirilmesine olan ihtiyacı çoktan fark etmiş olan hemen hemen bütün öğretmenlerin birçok öğrenme durumlarında bunlardan yararlanmakta olduklarını görmek mümkündür. Ancak kullanma sıklıkları ve sınıftaki farklı bireylere vermekte oldukları pekiştirici miktarları bakımından öğretmenler arasında büyük farklar görülmektedir (Bloom, 1998). Pekiştireçler ise istendik davranışı oluşturmaya ve /veya oluşan bir davranışın sıklığını arttırmaya yarayan ödül ya da ceza niteliğindeki uyarıcılardır (Ülgen, 1995). Bir başka tanımla pekiştireç, öğrenme öğretme ortamında genel kabul gören olumlu davranışların kalıcı hale getirilmesi için uygulana her türlü eğitim bilimsel etkinlikler bütünüdür.

MATERYAL VE METOT

Araştırmaya katılacak beden eğitimi öğretmenlerine anket uygulaması yapabilmek için Muğla Valiliği ve Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. Anket uygulaması için gerekli açıklamalar yapılarak öğretmenlerin ders saati dışında kalan zamanlarında anket uygulanmıştır. Araştırmada 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı özel ve devlet okulu kapsamındaki ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan 201 Beden Eğitimi öğretmeninden tesadüfi örneklem yoluyla belirlenen 100 Beden Eğitimi öğretmenine, ilk kez Özcan (1998) tarafından hazırlanmış daha sonra da Ulay (2004) tarafından bir dizi istatistikî değerlendirme sonucu son şekli verilmiş olan “Pekiştireç Kullanmayla İlgili Tutum Ölçeği” uygulanmıştır.

Verileri toplamak amacıyla Muğla Valiliği ve Muğla Milli Eğitim Müdürlüğü’nden 20.11.2007 tarih ve 30580 sayılı onayı alınarak formlar çoğaltılıp uygulanmıştır. Veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin çözümünde SPSS 16.0 paket programı kullanılmıştır. Tutum ölçeği maddelerinde yer alan 11 adet olumlu tutum cümlesi;”Kesinlikle Katılıyorum”(5),”Kesin Katılmıyorum”(1) şeklinde puanlanacaktır.20 maddeden oluşan ve olumsuz tutum belirten maddelerin(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,15,16,18,21,22,24,25,27,29,31) puanları ise tersten “Kesinlikle Katılıyorum”(1), Kesinlikle Katılmıyorum”(5) puan olarak belirlenmiştir. Ayrıca toplam 31 madde içinde yer alan 13 madde “ceza” alt boyutunda(3,4,6,7,8,9,13,15,16,18,25,29,31) “olumlu pekiştireç” alt boyutunda yer alan 11 madde (5,10,12,14,17,19,20,23,26,28,30. maddeler),“kayıtsız kalma” alt boyutunda ise (1,2,11,21,22,24,27) maddelerden oluşan 7 maddenin değerlendirmeleri yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen tüm veriler SPSS programında kaydedilmiş, frekans (f), yüzde dağılımları (%), aritmetik ortalama (AO) ve standart sapmalarından (SS) elde edilen puanlar, tablolar halinde gösterilerek yorumlanmıştır. Farklılıkların ortaya konması için bağımsız gruplar t-testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyet Dağılımı İle İlgili Bilgiler

Cinsiyet	N	%
Bayan	33	33.0
Erkek	67	67.0
Toplam	100	100.0

Tablo 1'e bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin %33 ünün bayan,%67 sinin erkek Beden Eğitimi öğretmeninden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Okul Türleri

Okul Türü	N	%
Eğitim Fakültesi Bed. Eğ. Spor Bölümü	46	46,0
Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu	45	45,0
Spor Bil. Ve Teknolojisi Yüksekokulu	3	3,0
Spor Akademisi	6	6,0
Toplam	100	100,0

Beden Eğitimi öğretmenlerinin %46 sının Eğitim Fakülteleri'nin Beden Eğitimi Spor Bölümleri'nden, %45 inin Beden Eğitimi Spor

Yüksekokulu'ndan, %3 ünün Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'ndan, %6 sının ise Spor Akademisi'nden mezun oldukları görülmektedir.

Tablo 3: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kıdem Durumuna Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem Yılları	N	%
0-5 yıl arası kıdem yılında olanlar	14	14,0
6-10 yıl arası kıdem yılında olanlar	22	22,0
11-15 yıl arası kıdem yılında olanlar	28	28,0
16-20 yıl arası kıdem yılında olanlar	36	36,0
Toplam	100	100,0

Tablo 3'te Beden Eğitimi öğretmenlerinin %14 ünün 0-5 yıl,%22 sinin 6-10 yıl,%28 inin 11-15 yıl arasında,%36 sının 16-20 yıl ve üzeri olduğu

görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere 0-5 kıdem yılına sahip Beden Eğitimi öğretmenleri azınlıktadır.

Tablo 4: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

En Son Mezun Oldukları Okul Türü	N	%
Lisans	95	95,0
Yüksek Lisans	5	5,0
Toplam	100	100,0

Tablo 4'te yer aldığı üzere Beden Eğitimi öğretmenlerinin %95 oranında lisans mezunu ve

%5 oranında yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullardaki Öğrenci Sayılarının Dağılımı

Öğrenci Sayıları	N	%
0-100 arası	5	5,0
101-250 arası	37	37,0
251-400 arası	26	26,0
401 ve üzeri	32	32,0
Toplam	100	100,0

Tablo 5'te Beden Eğitimi öğretmenlerinin görev yaptıkları okullardaki öğrenci sayılarına bakıldığında %5'inin 0-100 arasında, %37'sinin 101-250 arasında, %26'sının 251-400 arasında, %32'sinin 401 ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kadro Durumlarına Göre Dağılımı

Kadro Durumları	N	%
Kadrolu Öğretmen	92	92,0
Sözleşmeli Öğretmen	3	3,0
Vekil Öğretmen	5	5,0
Toplam	100	100,

Tablo 6'da araştırmaya katılan Beden Eğitimi öğretmenlerinin %92'sinin kadrolu öğretmen olduğu, %3'ünün sözleşmeli olarak görev yaptığı, %5'inin ise vekil öğretmen olarak görevlerine devam ettikleri görülmektedir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Alt Boyutlar Arasındaki Karşılaştırmalar

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	AO	SS	T	P
Olumlu Pekiştirme	Bayan	33	3,86	,50	,333	,740
	Erkek	67	3,82	,38		
Ceza	Bayan	33	3,88	,49	4,78	,000
	Erkek	67	3,34	,54		
Kayıtsız Kalma	Bayan	33	3,21	,44	-,231	,818
	Erkek	67	3,24	,87		

Tablo 7'de yapılan istatistik analize göre; Bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin olumlu pekiştirme kullanımı $3,86 \pm 0,50$ iken erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin $3,82 \pm 0,38$ 'dir ve aralarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > 0,05$). Bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin ceza kullanımına ilişkin tutumları $3,88 \pm 0,49$ iken erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin ceza kullanımına

ilişkin tutumları ise $3,34 \pm 0,54$ düzeyindedir ve aralarında istatistiksel olarak $p = 0,000$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Diğer değişken olan kayıtsız kalma alt boyutunda Bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin $3,21 \pm 0,44$ iken Erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin $3,24 \pm 0,87$ 'dir ve aralarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 8: Öğretmenlerin Kıdem Yılına Göre Alt Boyutlarda Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kıdem Yılı	N	AO	SS	T	P
Olumlu Pekiştireç	0-10 yıl arası	36	3,82	,37	-,141	,888
	11 yıl ve üzeri	64	3,84	,45		
Ceza	0-10 yıl arası	36	3,29	,60	-3,18	,003
	11 yıl ve üzeri	64	3,65	,53		
Kayıtsız Kalma	0-10 yıl arası	36	3,24	1,15	-,130	,897
	11 yıl ve üzeri	64	3,22	,39		

Olumlu pekiştireç kullanma alt boyutunda 0-10 yıl arası kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,82+0,37 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin ise 3,84+0,45 olduğu görülmektedir. Olumlu pekiştireç kullanımına ilişkin alt boyutta kıdem yılları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Ceza alt boyutunda ise 0-10 yıl arası kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,29+0,60 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin

ise 3,65+0,53 olduğu ve aralarında istatistiksel olarak $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır. Kayıtsız kalma alt boyutuna bakıldığında 0-10 yıl arası kıdeme sahip Bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,24+1,15 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin ise 3,22+0,39 tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. Bu alt boyutta kıdem yılları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 9: Kıdem Yılına Göre Bayan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Alt Boyutlarda Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kıdem Yılı	N	AO	SS	T	P
Olumlu Pekiştireç	0-10 yıl arası	7	3,84	,67	-,073	,942
	11 yıl ve üzeri	26	3,86	,46		
Ceza	0-10 yıl arası	7	2,93	,60	-1,88	,069
	11 yıl ve üzeri	26	3,28	,36		
Kayıtsız Kalma	0-10 yıl arası	7	3,71	,67	-1,04	,305
	11 yıl ve üzeri	26	3,93	,43		

Tablo 9'da sunulan değerlere göre olumlu pekiştireç kullanımıyla ilgili tutumlarında 0-10 yıl arası kıdeme sahip bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,84+0,67 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin ise 3,86+0,46 tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. Kıdem

yıllarına göre öğretmenlerin olumlu pekiştireç kullanımına ait tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Kayıtsız kalma alt boyutunda ise 0-10 yıl arası kıdeme sahip bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin 2,93+0,60 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip beden eğitimi

öğretmenlerinin ise 3,28+-0,36 tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. Kıdem yıllarına göre öğretmenlerin kayıtsız kalma tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Ceza alt boyutunda ise 0-10 yıl arası kıdeme sahip bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,71+-0,67

ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin ise 3,93+-0,43 oranında tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. Kıdem yıllarına göre öğretmenlerin ceza kullanımına ait tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 10: Kıdem Yılına Göre Erkek Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Alt Boyutlarda Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kıdem Yılı	N	AO	SS	T	P
Olumlu Pekiştirici	0-10 yıl arası	29	3,82	,27	-,034	,973
	11 yıl ve üzeri	38	3,82	,45		
Ceza	0-10 yıl arası	29	3,32	1,25	,610	,544
	11 yıl ve üzeri	38	3,18	,40		
Kayıtsız Kalma	0-10 yıl arası	29	3,19	,55	-1,98	,051
	11 yıl ve üzeri	38	3,45	,52		

Tablo 10 incelendiğinde, olumlu pekiştirici kullanımıyla ilgili tutumlarında 0-10 yıl arası kıdeme sahip erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,82+-0,27 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin ise 3,82+-0,45 tutum puanına sahip oldukları ve kıdem yıllarına göre erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin olumlu pekiştirici kullanımına ait tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Kayıtsız kalma alt boyutunda 0-10 yıl arası kıdeme sahip erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,32+-1,25 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,18+-0,40 tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. Kıdem yıllarına göre erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin kayıtsız kalma tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Ceza alt boyutunda ise 0-10 yıl arası kıdeme sahip erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin 3,19+-0,55 ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip Beden Eğitimi öğretmenlerinin

ise 3,45+-0,52 oranında tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. Daha deneyimli olan 11 yıl ve üzeri erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin Beden Eğitimi derslerinde ceza kullanımına ilişkin tutum puanları arasında farklılık vardır ancak bu farklılık, istatistiksel anlamda bir farklılık oluşturmamaktadır ($p>0,05$).

TARTIŞMA – SONUÇ

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi öğretmenlerinin %33'ünün bayan, %67'sinin ise erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinden oluştuğu görülmektedir. Ülkemizde bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin sayısal anlamdaki azlığı üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümleri'ne öğrenci alımı için ayırdıkları kontenjanlarda bayan öğrenci sayısının erkek öğrencilerden daha az olmasıyla açıklanabilir (Tablo 1).

Pehlivan ve Konukman (2004) yaptığı Beden Eğitimi ile diğer branş öğretmenlerinin problem

çözme becerisi açısından karşılaştıkları araştırmaya 194 Beden Eğitimi öğretmeni ile 118 diğer branş öğretmeni (Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Felsefe ve Yabancı Dil grubu) katılmıştır. Araştırmaya katılan 194 Beden Eğitimi öğretmenin %66,7'si "erkek", %33,3'ü "bayan" olduğu ve cinsiyetlerin branşlara göre dağılımının istatistikî olarak önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Gençay'ın (2007) yaptığı Beden Eğitimi öğretmenlerinin iş doyumu ve mesleki tükenmişliklerinin bazı değişkenler açısından incelendiği araştırmasına katılan 93 öğretmenden 15'i bayan Beden Eğitimi öğretmeni iken 78'i erkek Beden Eğitimi öğretmeninden oluşmaktadır. Ayrıca Korkmaz ve arkadaşlarının (Korkmaz ve ark.,2007) yaptıkları çalışmada araştırma grubunu oluşturan 171 Beden Eğitimi öğretmeninden 116'sı (%67,8) erkek, 55'i (%32,2) ise bayan Beden Eğitimi öğretmenidir. Daha önceden yapılan pek çok araştırma ile araştırmamız paralellik göstermektedir.

Beden Eğitimi öğretmenlerinin %46'sının Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nden, %45'inin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda, %3'ünün Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'ndan, %6'sının ise Spor Akademileri'nden mezun oldukları görülmektedir. 1980'li yılların başlarında Spor Akademileri üniversitelerin bünyesinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu olarak eğitim-öğretime devam etmiştir. Bu nedenle akademi mezunu öğretmenler sayıca azdır. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'ndan mezun olanların sayısının azlığı ise söz konusu bölümün sadece Hacettepe Üniversitesi bünyesinde olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 2).

Beden Eğitimi öğretmenlerinin %14'ünün 0-5 yıl, %22'sinin 6-10 yıl, %28'inin 11-15 yıl arasında, %36'sının 16-20 yıl ve üzeri olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere 0-5 kıdem yılına sahip Beden Eğitimi öğretmenleri azınlıktadır (Tablo 3). 0-5 arası hizmet yılına sahip öğretmenlerin azlığı ülkemizde sayıları son yıllarda hızla artan Beden Eğitimi Spor Yüksekokulları Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümlerinden mezun olanların sayısındaki artışa rağmen mezunlara en temel anlamda iş imkânı sağlayan Milli Eğitim Bakanlığı'nın kadrolu veya sözleşmeli öğretmen alımındaki kontenjanı sınırlı tutması olduğu söylenebilir. Ayrıca uzun yıllar Matematik ve Türkçe alan derslerinden uzak kalan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan mezun öğretmen adaylarının Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde devlet okullarına atanmak için katıldıkları KPSS sınavından yüksek puan alamamalarının da önemli bir etken olduğu düşünülebilir. Nitekim Yıldız'ın (2006) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre; 2004 yılında KPSS sınavına giren Beden Eğitimi öğretmeni aday sayısının 17387 olduğu, bu sayıya her yıl 2000 civarında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği aday eklendiğinde istihdam bekleyenlerin sayısında her yıl artış görüleceği hususuna dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda Çerez'in (2004) araştırmasında Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumlarının mezun ettikleri öğrenciler istihdam sınırlılığı nedeniyle ihtiyaç fazlası durumuna düşmekte olduğu belirtilmiştir. Yıldız'da yapmış olduğu araştırma sonucuna göre Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren kurumlara bir kriter getirilmesi, bunlarla ilgili belirsizliklerin giderilmesi, başta öğrenci yetiştirme sürecini hızlandıran ikinci öğretimlerin kaldırılması ve tüm bölümlerdeki

öğrenci sayılarının istihdam durumları da göz önüne alınarak makul düzeylere çekilmesi önerisinde bulunulmuştur. Araştırmada elde edilen verilerden biri de Beden Eğitimi öğretmenlerinin %95 oranında lisans mezunu ve %5 oranında yüksek lisans mezunu olduklarıdır. Araştırmamıza katılan Beden Eğitimi öğretmenlerinden lisansüstü eğitimlerini tamamlayanların oranı(%5) ile oldukça düşüktür (Tablo 4).

Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleklerinde gerek lisans öğrenimlerinde aldıkları bilgileri tazelemek gerekse alanlarına ait bilgileri derinleştirip, alanda gelişen ve değişen bilgilere ulaşmanın en iyi yollarından biri olan yüksek lisans öğrenimine ilgi göstermedikleri söylenebilir. Kahyaoğlu ve Yangın'ın (2007) yapmış olduğu "Bursa İli Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki ve Sosyal Tercihlerinin Görüntüsü" adlı çalışmalarında da 128 erkek (%67,3), 62 bayan (%32,6) Beden Eğitimi öğretmeni katılmış, katılanlardan lisansüstü eğitimi yapanların (%4,7) oranında, lisans eğitimi yapanların ise (%95,2) oranında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum araştırmacılara "Öğretmenlik niteliği ve özelliği bakımından lisansüstü eğitimle kazanılan meslek geldiği ancak ülke gerçekleri ve olanakları lisans düzeyinde öğretmen yetiştirmeye bir süre daha devam edileceğini göstermektedir." şeklinde yorumlanmıştır. Ancak Erkılıç'ın (2007) üniversite öğrencileri arasında yapmış olduğu bir araştırmada Sınıf, Sosyal Bilgiler, Resim-İş ile Beden Eğitimi ve Spor öğretmenliği programı öğrencilerinin lisansüstü eğitim istekliliği diğer programlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmış ve bu durum, bu alanlarda görülen ve giderek kronikleşen işsizlik olgusuna bağlanmıştır. Korkmaz, Erden, Arabacı ve Ediz (2005) ile Erkılıç'ın (2007) araştırmalarında atanamayan

öğretmen adaylarının işsizlik nedeniyle lisansüstü eğitime daha çok ilgi duyarken atanmış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu mezunu öğretmenlerin ise meslek edinmenin verdiği rahatlıkla alanlarında daha ileri düzey eğitime ilgi duymadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırmamız Korkmaz ve arkadaşlarının araştırmasıyla paralellik göstermektedir.

Dalkıran ve Tuncel'in (2007) yaptıkları çalışmanın sonuçlarından bazıları şöyledir: Öğrenciler, "Beden Eğitimi dersinin, eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer alması gerektiğini" belirtmişlerdir. Bu görüşe paralel olarak belirtilebilecek diğer düşünce ise "öğrencilerin üniversite sınavına hazırlanma döneminde Beden Eğitimi dersi yerine başka bir dersin alınmasının başarıyı etkilemeyeceği" görüşüdür. İlköğretim kurumlarında uygulanacak Beden Eğitimi ve Spor etkinlikleri dersi özellikle çocukların motor beceri ve yeteneklerini geliştirmek, olumlu davranışlar kazanmalarını sağlamak, sporu alışkanlık halinde sürdürmelerini ve sağlıklı olabilmelerini temin etmek yönünden önemlidir. Uğur'un (2006) yapmış olduğu araştırmada yer alan anketinde Beden Eğitimi öğretmenlerine "Beden Eğitimi dersine ayrılan süre içerisinde işlediğiniz dersin verimli olduğuna inanıyor musunuz?" sorusuna öğretmenlerin %25'i 'Evet', %24'ü 'Kısmen', %50,9'u 'Hayır' cevabı vermişlerdir. Beden Eğitimi dersinin kendine özgü yapısı nedeniyle okul kıyafetlerinin spor kıyafetiyle değişimi söz konusudur ayrıca ısınma hareketleri olmadan derse başlamakta doğru değildir. Bu iki durumda ya öğrencilerin dinlenmeleri için ayrılmış teneffüsten ya da Beden Eğitimi ders saati içinden belli bir zaman kullanılması anlamına gelmektedir. Öte yandan Ayar ve Arslan'ın (2008) sınıf öğretmenlerinin sınıf

yönetimi performansını araştırdıkları çalışmada öğretmenlerin cinsiyetleri dikkate alındığında, bayan öğretmenlerin sınıf yönetimi performansının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi performansı ile sınıf içi ceza uygulamaları arasında yakın bir ilişki vardır. Ceza uygulamalarının daha az olduğu sınıflarda öğretmenlerin sınıf yönetiminde daha başarılı olduğu söylenebilir ve bu güne kadar yapılan araştırmalardan da bayan öğretmenlerin daha demokratik sınıf yönetimi yaklaşımı gösterdiği görülmüştür.

Bu anlamda sınıf yönetimi performansları yüksek olan sınıf öğretmenlerin derslerinde ceza uygulamalarına ilişkin tutumlarının da olumsuz olacağı söylemek mümkündür. Araştırmamızın sonucunda ortaya çıkan bayan Beden Eğitimi öğretmenin erkek Beden Eğitimi öğretmenlerine oranla ceza kullanımına karşıt görüşte olmaları, Beden Eğitimi öğretmenleriyle ilgili yapılan Güven ve Demirhan'ın (2004) araştırmaları ile sınıf öğretmenleriyle ilgili Ayar ve Arslan'ın (2008) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Diğer değişken olan kayıtsız kalma ve olumlu pekiştireç alt boyutunda bayan ve erkek Beden Eğitimi öğretmenlerinin tutum puanları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo9). Aralarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamış olmasına karşın kayıtsız kalma alt boyutunda az bir farkla da olsa bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin erkek öğretmenlere oranla derslerinde öğrenci davranışlarına karşı daha fazla kayıtsız kaldıkları görülmektedir. Sınıf içindeki olumlu davranışları görmezden gelmek ya da kayıtsız kalmak da belli bir oranda ceza anlamına gelmektedir. Akdağ ve Güneş'in (2003)

çalışmalarında öğrencilere sorulan “Öğretmenleriniz olumlu bir davranışınızdan dolayı sizi ne derece takdir etmektedir?” sorusuna öğrenciler %53,1 oranında yani ortalamanın üzerinde olacak şekilde bu konuda olumlu bir görüşe sahip olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kendilerini ara sıra takdir ettiğini söyleyenlerin oranı ise %23,3 olarak çıkmıştır. Uğur'un (2006) araştırmasında kullandığı ankette yer alan “Beden Eğitimi derslerindeki olumlu ve olumsuz davranışlar için ödül ve ceza uygulaması gerekli midir?” sorusuna Beden Eğitimi öğretmenlerinin %12,6'sı “Evet”, %36,0'sı “Kısmen” ve %51,4'ü “Hayır” şeklinde olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Cinsiyete göre alt boyutlar arasındaki karşılaştırmalarda ceza alt boyutunda bayan Beden Eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı fark bulunurken ($p=0,000$), olumlu pekiştireç ve kayıtsız kalma alt boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$). Beden Eğitimi öğretmenlerinin kıdem yılına göre bakıldığında, olumlu pekiştireç kullanma ve kayıtsız kalma alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$), ceza alt boyutunda 11 yıl ve üzeri Beden Eğitimi öğretmenlerinin lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,001$). Kıdem yılına göre bayan Beden Eğitimi öğretmenlerini alt boyutlarda karşılaştırılmasında olumlu pekiştireç, ceza v kayıtsız kalma alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Kıdem yılına göre erkek Beden Eğitimi öğretmenlerini alt boyutlarda karşılaştırdığımızda olumlu pekiştireç, kayıtsız kalma ve ceza alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Sonuç olarak Beden Eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimi sürecinde derslerinde genel anlamda olumlu davranışlarına karşı kayıtsız kalmadıkları,

ceza kullanımının yanlışlığına ilişkin tutum geliştirdiklerini ancak olumlu pekiştiricileri kullanma yönünde tutumlarının daha etkili biçimde ve daha belirgin tutum geliştirmelerinin uygun olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

AKDAĞ, M., GÜNEŞ, H., (2003). “Öğretmen rolünün Yaratıcı Bir Sınıf Ortamı Oluşturmadaki Önemi”. Milli Eğitim Dergisi, 159

ARACI, H., (2001). “Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi” (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

AYAR, A.R., ARSLAN, R., (2008). “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Performansının Araştırılması”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(2), 335-344

BAYRAK, C., (1998). “Okul ve Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları

BLOOM, B., (1998). “İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme” (Çeviri: Özçelik, D.A.), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

DALKIRAN, O., TUNCEL, F., (2007). “Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Dersinin Seçmeli Ders Olarak İşlenmesinin Öğrenciler Gözüyle Değerlendirilmesi”. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5(1), 37-42.

ERKILIÇ, T.A., (2007). “Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitim İstekliliklerini Etkileyen Etmenler (Eskişehir Örneği)”. GAU J. Soc.&Appl. Sci., 3(5), 46-72

ERTÜRK, S., (1998). “Eğitimde Program Geliştirme”, 10.Baskı, Ankara: Meteksan

GENÇAY, Ö.A., (2007). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(2), 765-780

GÜVEN, B., DEMİRHAN, G., (2004). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminin Öğretmen Davranışı Boyutuna İlişkin Görüşleri”, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, The 10th ICHPER.SD European Congress ve TSSH 8th International Sports Science Congress, 17th-20th of November, Antalya

KAHYAOĞLU, M., & YANGIN, S., (2007). “İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Öz Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(1), 73-84

KORKMAZ, F., ERDEN, S., ARABACI, R., EDİZ, B., (2005). “Bursa İli Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki ve Sosyal Tercihlerinin Görüntüsü”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 4.Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Bursa

KORKMAZ, F., KORKMAZ, N., ÖZKAYA, G., (2007). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenme Ortamını Bozan Davranışlara Karşı Geliştirdikleri Davranış Stratejileri (Bursa İli Örneği)”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 67-87

MCLEOD, J., (2003). “Key Elements of Classroom Management: Managing Time and Space, Student Behavior, and Instructional

- Strategies”. Alexandria, VA, Association for Super vision&Curriculum Development, USA
- ÖZCAN, G., (1998).** “İlköğretim Okullarının Birinci Sınıflarında Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Pekiştirme Kullanımıyla İlgili Tutumları”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu
- PEHLİVAN, Z., KONUKMAN, F., (2004).** “Beden Eğitimi Öğretmenleri İle Diğer Branş Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisi Açısından Karşılaştırılması”. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2, 55-60
- SENEMOĞLU, N., (2001).** “Gelişim Öğrenme ve Öğretim”, Ankara: Gazi Kitapevi
- TAMER, K., PULUR, A., (2001).** “Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri”, Ankara: Kozan Ofset Matbaacılık
- UGUR, O.A., (2006).** “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yaklaşımları ve Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği)”. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- ULAY, A., (2004).** “Sınıf Öğretmenlerinin Öğretme-Öğrenme Süreçlerinde Pekiştirme Kullanmaya İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana
- ÜLGEN, G., (1995).** “Eğitim Psikolojisi Birey ve Öğrenme”, Ankara: BilimYayımları
- YILDIZ, S.M., (2006).** “An Investigation of Educational Support, Opportunities of Career Development and Job Opportunities After Graduation at Schools of Physical Education and Sports”. The 9th International Sports Sciences Congress Book, Muğla